

**Corpus Juris Canonici, Per Regulas Naturali Ordine
Digestas, Usuque Temperatas, Ex Eodem Jure, Et
Conciliis, Patribus, Atque Aliunde Desumptas, Expositi**

Opus, Tum In Rebus Obscuris Claritate, Tum Dispersis Collectione ac
delectu, in contrariis conciliatione, eximium, simulque Indicibus ac
Præfationibus, Notisque quamplurimis & exquisitis illustratum, ; In Tres
Tomos divisum

Complectens Prolegomena Ad Jus Canonicum In Se Et Universim
Consideratum

Gibert, Jean-Pierre

Coloniæ Allobrogum, 1735

Titulus VIII. De Legibus sive Constitutionibus Ecclesiasticis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74413)

tionem à Canonibus impositâ, licet omittere actionem præceptam, licet facere vitam; Idem est de Textibus, qui nominatim concedunt dispensationem quarundam Legum in certis circumstantiis. C. 18. de Prab. C. 1. de Consuetud. in VI. C. 1. de Fil. Presbyt. *ibid.* C. ult. de Fil. Presbyter. apud GREGORIUM IX. C. 5. SESS. XXIV. de Reform. Matrimon. Can. 4. DIST. III. etiam loquitur de permissione absolutâ, dicens, omnem Legem aut permittere, aut jubere, aut prohibere; & afferens in exemplum Legis permissivæ; *Vir fortis præmium petat*, quod producit ad omnem, qui præmio dignus est.

Inter Textus Posterioris generis, collocari possunt omnes, qui jubent quædam dissimulari, quorum Multi collecti sunt, ubi de tacitis Dispensationibus actum est, & in Regulis circa Dispensationes; tale est Cap. 6. de Consanguin. quod loquitur de Matrimonio inter Cognatos confirmato per Dispensationem Pontificiam ex falsâ expositione impetratam; sed omnibus insignis est Cap. 3. de Cognat. Spirit. ALEXANDER III. scribens ad Episcopum Vigiliensem de Matrimonio contractis inter Filios Compatrium, antè vel post Compaternitatem, dicit, ea ab eo dissimulari posse, si Consuetudo Provinciæ hujusmodi Matrimonia permittat, ita ut nec eis contradicat, nec assensum præbeat. *Verùm, si de Consuetudine haberetur, ut talia conjugia sustineantur & permittantur, tu in eadem Ecclesiâ dissimulare poteris, ita ut nec contradicere, nec tum præstare videaris assensum, quia sicut grave est, Antiquam Consuetudinem circumadjacentium Ecclesiarum super his contemnere, sic quoque gravius videtur, si propterea hujusmodi conjugis tuum indulgeres assensum, cum possit in exemplum assumi.*

Oppositio hujus Textus cum superioribus, eò insignior est, quòd idem PONTIFEX C. 1. de Cogn. Spirit. nominatim approbat ejusmodi Matrimonia; hic verò ea velut rem merè tolerabilem intuetur. Sed cum probabile non sit, Pontificem secum pugnare, credibile est in Cap. 3. agi de Matrimoniis Filiorum post Compaternitatem natorum cum iis, per quos ad Compaternitatem ventum fuerat, vel Jus Commune Angliæ fuisse, ut rescinderent Matrimonia Filiorum natorum antè, vel post Compaternitatem, quo in casu Matrimonia ejusmodi dumtaxat tolerat Pontifex; sed quoquomodo accipiatur hæc oppositio, & nostra solutio, constat, hoc C. 3. & C. 6. de Consang. adversari Textibus Prioris generis, qui absolute permittunt, hi verò ita permittunt, ut vetent, Prælatus suum præbere assensum. His Textibus adjecti potest Can. 9. CAUS. XXXI. QUÆST. I. desumptus ex Opere Imperfecto in MATTHÆUM S. CHRYSOSTOMO adscripto, qui fert, aliud esse præcipere, aliud permittere; *Quod enim præcipimus, semper placet; quod autem permittimus, nolentes permittimus*; inde enim intelligitur ratio, propter quam prohibetur assentiri quibusdam actionibus permissis Prælatus, atque hæc ratio viam ad Conciliationem sternit, scilicet dissimulandas esse actiones malas, quæ emendari nequeunt sine magno Scandalo, nec eis contradicendum esse, neque consentiendum. Autor hujus ultimi Textus de Secundis Nuptiis loquitur, quas improbat, atque honestam fornicationem nuncupabat, quæ licenter committitur: itaque permissio, de qua loquitur, ea est, quæ vocatur tolerantia, quæ locum habet, cum sustinetur Malum minus, ad vitandum majus, quod in duobus casibus evenire potest: Primus, est casus infractionis Legis, de qua Superior dispensare nequit, tuncque tolerantia non excusat à peccato: Secundus, est casus infractionis Legis, de qua Superior potest dispensare, & tunc tolerantia excusare potest à peccato, si dispensare dignetur Prælatus. De hac postremâ tolerantia intelligenda sunt Cap. 3. de Cognat. Spirit. & Cap. 6. de Consang. &c.

TITULUS VIII.

De Legibus sive Constitutionibus Ecclesiasticis.

I. Canones Patrum, vim Legum habere oportet. *De Juramento Calumnia Cap. Inherentes. §. ejus itaque* LIB. II. DECR. TIT. VII. C. 1.

II. Quæ ad perpetuam utilitatem, generaliter instituta sunt, nullâ commutatione variantur: nec ad Privatum trahantur Commodum, quæ ad Bonum Commune sunt præfixa: nemo injustè usurpet alienum, sed intrâ fines proprios, in latitudine se exerceat Caritatis.

III. Pagani sive Infideles Constitutionibus Canonicis non arcantur: Quid enim ad nos, secundum Apostolum, de his, qui foris sunt, judicare? *De Divortiiis. Cap. Gaudemus. §. 1. init.* LIB. IV. DECR. TIT. XIX. Cap. 8.

IV. Non dignum est, ut Vir, qui scienter contra Canones venerit, lucrum de suo dolo reportet. *De eo, qui duxit Cap. Propositum est. §. 1. med.* LIB. IV. DECR. TIT. VII. Cap. 1. DIST. L. Cap. 58. *si ille. fin.*

V. Regulæ Sanctorum Patrum pro Tempore, Loco, & Personâ, & Negotio, instante necessitate, traditæ sunt. DIST. XXXIX. Cap. 2.

VI. Institutionis Apostolicæ Decreta perpetuâ stabilitate, & sine aliquâ refragatione servari debent, nec à quoquam Pontificum in totum vel in partem ea quâlibet occasione convelli debent vel mutari. CAUS. XXV. QUÆST. II. Cap. 7. *Institutionis. init.*

VII. Ea, quæ sunt ab Apostolis, eorumque Successoribus instituta, nullâ desidia negligantur, nullâ diffensione violentur, nullâ contestatione turbentur. *ibid.* Cap. 11. *Amputatio §. Sed neque.* LIB. DECR. TIT. VII. Cap. 2.

VIII. Uniuscujusque Synodi Constitutum, quod Universalis Ecclesiæ probavit assensus, nullam magis exequi Sedem præ cæteris oportet, quam Primam. CAUS. XXV. QUÆST. I. Cap. 1. *Considimus.*

IX. Qui contra Formam Canonum venire præsumperint, Canonicè sunt puniendi. *De Censib. Cap. Gravis. fin.* LIB. III. DECR. TIT. XXXIX. Cap. 15.

X. Quod non est Sanctorum Patrum Decreto sanctum, superstitiosum non est ad inventionibus præsumendum. *De Translatione Episcopi Cap. Inter Corporalia.* CAUS. II. QUÆST. V. Cap. 20. *Consulisti. med.*

XI. Prisca pro suâ reverentiâ manere debent Constituta, quæ ubi nulla, vel Rerum, vel Temporum, perurget angustia, regulariter convenit custodiri. DIST. IV. Cap. 1. *Priscis.*

XII. Illa, quæ non scripta, sed tradita custodimus, quæ toto Terrarum Orbe observantur, datur intelligi, vel ab ipsis Apostolis, vel Plenariis Conciliis, quorum est in Ecclesiâ saluberrima autoritas, commendata atque statuta retineri DIST. II. Cap. 12. *Illæ.*

XIII. Ne in aliquo Apostolica & Canonica Decreta violentur. DIST. LXI. Cap. 8. *Statuimus. init.*

XIV. Antiquitati Decreta Patrum sanxerunt reverentiam exhibendam, & evidenter asserunt Sacrorum Canonum Sanctiones. *De Translatione Episcopi Cap. Quarto* LIB. I. DECR. TIT. VII. Cap. 3.

XV. Ubi Canones contracti inveniuntur, secundum posteriorem Canonem debet observari. *De Cognatione Spirituali Cap. Utrum. fin.* LIB. IV. DECR. TIT. XI. Cap. 1. *Vide CONCIL. TOLET. III. an. 589. Cap. 1. TOM. V. CONCIL. 1000. ubi antiquiores Canones præferri videntur posterioribus.* Sed de hoc, dum de Conciliatione Canonum disceptabitur.

XVI. Quatuor Principalia Concilia sunt, quæ sicut Quatuor Evangelia Ecclesia Catholica veneratur. *De Renunciatione Cap. Post translationem* LIB. I. DECR. TIT. IX. Cap. 11.

XVII. Sancti Canones Sancti Spiritus instinctu ac dono dictati sunt, & ejus nutu & gratiâ editi. CAUS. XXV. QUÆST. I. Cap. 5. *Violatores.*

XVIII. Blasphemare Spiritum Sanctum non incongruè videntur, qui contra Sanctos Canones non necessitate compulsi, sed libenter aliquid aut protervè agunt, aut loqui præsumunt, aut facere Volentibus spontè consentiunt, *ibid. post. init.*

XIX. Antiquitati Patres sanxerunt reverentiam, CAUS. IX. QUÆST. III. Cap. 8. *Conquestus est, med.*

XX. Quotiescumque in Gestis Conciliorum discors sententia invenitur, illius sententia magis teneatur, cuius antiquior aut potior extat autoritas. CAUS. XXXIII. QUÆST. II. Cap. 11. *Hoc ipsum fm. §. in fine.* Hic Canon disponetur in Dissertatione de Canonum conciliatione.

XXI. Quicquid contra illorum Definitionem, in quibus Spiritum Sanctum credimus locutum, dictum fuerit; recipere non solum temerarium, sed etiam periculofum esse, non dubitandum. DIST. L. Cap. 58. *Si ille fm.*

XXII. Dominus noster per Prophetam locutus est dicens, *Ne transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt Patres tui;* aliter ne fiat sub Anathematicis vinculo detestamur & contradicimus. *De Sepulturis.* Cap. *Nos Instituta.* §. 1. *fm. LIB. III. DECR. TIT. XXVIII. Cap. 1.*

XXIII. Canonum Statuta custodiantur ab omnibus. *De Constit.* Cap. *Canonum LIB. DECR. TIT. II. Cap. 1. vid. §. 6. sequentium Regul.*

XXIV. Universale Concilium habet auctoritatem immediate à CHRISTO, cui quilibet cuiuscumque status & dignitatis, etiam si Papalis fuerit, obedire tenetur in his, quæ pertinent ad Fidem, & extirpationem Schismatis, & Reformationem Ecclesiæ Dei, in Capite & in Membris, ac pertinentibus ad ea. CONCILIIUM BASILEENSE approbatum in *Conventu Bituricensi, seu Pragmaticâ Sanctione TIT. IV. de Collationibus. Cap. placuit.*

XXV. Alma Mater Ecclesia plerumque nonnulla rationabiliter ordinat & consultè, quæ, suadente Subjectorum utilitate, postmodum consultius ac rationabilius revocat in meliusve commutat. *In VI. de Sent. Excom. Cap. Alma init.*

XXVI. Quædam sunt (in Ecclesiâ Statuta) quæ nulla possunt ratione convelli. DIST. XIV. Cap. 2. *Sicut. init.*

XXVII. Multa sunt, quæ, aut pro necessitate Temporum, aut pro consideratione Ætatum, oporteat temperari. *ibid.*

XXVIII. Alia, quæ per Loca Terrarum Regionefque variantur; totum hoc genus rerum liberam habet observationes. DIST. XII. Cap. 11. *Illa §. 1. alia.*

XXIX. Pleraque Capitula ex Causâ, ex Persona, ex Loco, ex Tempore consideranda sunt. DIST. XXIX. Cap. 1. *Sciendum est.*

XXX. Quod neque contra Fidem, neque contra Bonos Mores injungitur; indifferenter est habendum: & pro eorum, inter quos vivitur, Societate servandum est. DIST. XII. Cap. 11. *Illa §. 2. Quod enim.*

XXXI. Nulla Disciplina in his melior est gravi prudentique Christiano, quam ut eo modo agat, quo agere viderit Ecclesiam, ad quamcumque fortè devenit. *Ibid. §. 1. alia. fm.*

XXXII. Quod per Universæ Ecclesiæ Statuta firmatum est, vel unius Episcopi auctoritati, vel unius Provinciæ Concilio præferendum est. CAUS. II. QUÆST. VII. Cap. 35. *Puto. §. cum Petrus. fm.*

XXXIII. Omnibus modis Ecclesiasticæ Disciplinæ vel Moderationi conveniens est, ut quæ rationabiliter ordinata fuerint vel decisa, nullâ in posterum debeant refragatione turbari. CAUS. XXXV. QUÆST. IX. Cap. 1. *Omnis.*

XXXIV. Qui SS. Patrum Statuta, quæ apud nos Canonum nomine circumscribuntur, non indifferenter recipere vincitur, nec Catholicam & Apostolicam Fidem, nec Sancta Quatuor Evangelia utiliter & efficaciter ad effectum suum retinere vel credere probatur. DIST. XX. Cap. 1. *De Libellis. §. 1. Leo IV.*

Episcopis Britannia an. circ. 850. Vide Epistolam CONCILII BRACCAR. III. an. 571. TOM. V. CONCIL. p. 895. SS. Patres nostri aut Generales Synodos &c. Canonum Statuta ab omnibus intemerata servantur. CONCIL. CABILLON. an. 650. Can. 2. TOM. VI. CONCIL. p. 388. Nihil Fidei sinceritas per diversitatem adversum incurrit, & unitatem Catholicæ Regulæ, varietas nulla discerpit. CONCIL. TOTET. X. an. 656. TOM. VI. CONCIL. pag. 459. Majorum Institutiones & SS. Patrum Decreta convellere; quid aliud est, quam vinculum Societatis CHRISTI abrumpere, & usurpatæ præsumptionis licentiâ Statum totius Ecclesiæ dissipare. CONCIL. TOLET. XII. Cap. 4. an. 681. TOM. VI. CONCIL. p. 1227. Constitutiones contra Canones, & Decreta Præsulum Romanorum, vel Bonos Mores, nullius sunt momenti. HADR. I. an. 785. Cap. 39. TOM. VI. CONC. p. 1835.

XXXV. Constitutio contra Consuetudinem Ecclesiæ non valet, nec in præjudicium aliorum. *De Constitutionibus* Cap. *Cum Omnes LIB. I. DECR. TIT. II. Cap. 6.*

XXXVI. Ecclesiastici rigoris ordo confunditur, si aut temerè illicita præsumantur, aut non concessa impune tententur. CAUS. XXXV. QUÆST. IX. Cap. 2. *Loc.*

XXXVII. Sacri Canones, & Concilia Generalia omnia, nec non alia Apostolica Sanctiones in favore Ecclesiarum, Personarum, Libertatis Ecclesiasticæ, & contra ejus Violatores editæ, exactè ab omnibus observari debent. CONCIL. TRIDENT. Sess. XXV. *de Reform. Cap. 20. med. CONCIL. apud Theodoni Villam an. 835. fm. ex LEONE I. TOM. VII. CONC. p. 1699. Convenerunt Episcopi Viri Sancti, statuerunt, illibatos conservari debere Sacros Canones. AGOARDUS Lugdunensis CONC. TOM. VII. p. 1530. fm.*

SECTIO I.

De Constitutionibus seu Decretalibus Romani Pontificis.

I. **P**apa Lex animata in Terris. GLOSSA in Cap. *Ab Arbitris init. in VI. De Officio Jud. Deleg. LIB. I. TIT. XIV. Cap. 11.*

II. Romanus Pontifex Jura omnia in Scrinio pectoris sui censetur habere. *In VI. de Constitutionibus* Cap. *Licet. init. LIB. I. TIT. II. Cap. 1.*

III. Romano Pontifici semper licuit novas condere Leges. CAUS. XXV. QUÆST. I. Cap. 6. *Sunt Quidam.*

IV. Sciendum verò summopere est, quia inde novas Leges condere potest, undè Evangelistæ aliquid & Prophetæ non dixerunt; ubi verò aperte Dominus vel ejus Apostoli, & eos sequentes SS. Patres sententialiter aliquid definiunt, ibi non novam Legem Romanus Pontifex dare, sed potius quod prædicatum est usque ad animam & Sanguinem confirmare debet. *ibid. CAUS. XXV. QUÆST. I. Cap. 6. Sunt Quidam & Cap. 8. Omne quod.*

V. Si Romanus Pontifex, quod docuerunt Apostoli & Prophetæ, destruere, quod absit, niteretur, non sententiam dare, sed magis errare convinceretur. *ibid.*

VI. Contra Statuta Patrum condere aliquid, vel mutare, nec Apostolicæ quidem Sedis potest auctoritas. *ibid. Cap. 7. Contrâ.*

VII. Decretum Papæ ligat Ignorantes. *In VI. de Præbendis. Cap. Quodam. GLOSSA colligit. fm. LIB. III. TIT. IV. Cap. 40. Textus hic contrarius videtur Cap. 2. de Constitut. in VI. nam docet Legem non ligare eum, qui illam sine suâ culpâ ignorat; sed non est, quia posterior loquitur de Decreto irritante, quod cadit immediate in Actum, illumque irritat, si fiat ab alio, quam ab illo, cui reservatur: sed de hoc dilucidius fusiisque, dum de Mandatis Apostolicis.*

VIII. Papa declarat Oraculo suæ Sanctionis *In VI. de Rato. Cap. unico LIB. III. TIT. XV. Cap. unico. post init.*

IX. Ex Decretali Papæ, quæ dicit, quòd talis res vix fit, colligitur evidenter, quòd fiat. *In VI. de*

de Cognatione Spirituali. Cap. Per Catechismum LIB. IV. TIT. III. Cap. 2.

X. Per Sedis Apostolica Oraculum edocemur. De Majoritate & Obedientiâ. Cap. Per tuas. LIB. I. DECR. TIT. XXXIII. Cap. 7.

XI. Constitutio Apostolica Sedis omnes adstringit. De Constit. Cap. Quoniam in int. init. LIB. I. DECR. TIT. II. Cap. 13.

XII. Ab Apostolicis Institutis nullo recedatur excessu, quia post hoc, multum esse non poterit, si quisquam Apostolicas Regulas in aliquo crediderit negligendas. DIST. XI. Cap. 10. Hoc vestre.

XIII. Cum aliqua Decretalis, de qua merito Judex dubitat, allegatur, si Juri Communi sit consona, secundum eam non metuat judicare. De fide Instrum. Cap. Pastoralis. LIB. II. DECR. TIT. XXII. Cap. 8.

XIV. Non tam ipsius Decretalis, quam Juris Communis autoritate tunc Judex procedere videbitur. *ibid.*

XV. Si Decretalis illa Juri Communi sit dissona; secundum eam non debet Judex judicare. *ibid. fin.* Sed Superiorem consulat super eâ. *ibid.*

XVI. Decretales Epistolæ, quas Beati Papæ diversis Temporibus ab Urbe Româ pro diversorum Patrum consultatione dederunt, venerabiliter sunt suscipiendæ & custodiendæ. DIST. XIX. Cap. 1. Si Romanorum. §. Si ideò. *fin.*

XVII. Quæ Sedes Apostolica pro Catholicâ Fide, Profanis Dogmatibus, pro variis & multifariis Ecclesiæ Necessitatibus, & Fidelium Moribus, diverso Tempore scripsit, omni debent honore præferri, & ab omnibus prorsus in quibuslibet opportunitatibus, Discretionè, vel dispensatione Magistrâ reverenter assumi. DIST. XIX. Cap. 1. Si Romanorum. post init.

SECTIO II.

De Constitutionibus Episcoporum.

I. Constitutiones contra Canones & Decreta Præstulæ Romanorum vel Bonos Mores nullius sunt momenti. DIST. X. Cap. 4. Constitutiones.

II. Statuta quorumcumque Ordinariorum non ligant probabiliter Ignorantes; dum tamen eorum ignorantia crassa non fuerit aut supina. In VI. de Constit. Cap. Ut Animarum. LIB. I. TIT. II. Cap. 2. Quod dicit de Statutis Ordinariorum, locum habet in aliis Constitutionibus, quia nemo tenetur servare quod sine culpâ ignorat, & de hac Ignorantiâ fit sermo.

III. Prudentiæ suæ innititur, Qui ea, quæ sibi agenda vel dicenda videntur, Patrum Decretis præponit. De Constit. Cap. Ne imitaris. LIB. I. DECR. TIT. II. Cap. 5. Eodem recit. lit. quo 2. Pars Primi Cap. ejusd. Tit. Vide Epistolam 2. LEONIS IV. Cap. 6. TOM. VIII. CONC. p. 32. Episcopi & Presbyteri & Reliqui Clerus, cum ad Synodum convenerint, liberè eis tractare & statuerè liceat, quæ SS. Patrum Canonica Censura decrevit. CONC. ROM. sub JOANNE IX. an. 904. Cap. 2. TOM. IX. CONC. p. 503.

IV. Statutum Episcopi non ligat ejus Subditos extrâ Diocesim ipsius. C. 2. Constit. in VI. Idem dic de Statutis Prelatorum Episcopo Superiorum quoad istorum Districtum.

V. Non licet alicui Episcopo vel Sacerdoti omnia Decretalia & Romanorum Pontificum Constituta, quæ de Ecclesiasticis Ordinibus & Canonum promulgata sunt Disciplinis, violare. CAUSA XXV. QUÆST. I. Cap. 9. & QUÆST. II. Cap. 18. Si quis Cap. 7. Institutionis.

VI. Circâ Statutum Ecclesiarum nihil immutari debet in absentia eorum, quorum interest. De Majoritate & Obedientiâ. Cap. Inter 4. LIB. I. DECR. TIT. XXXIII. Cap. 8.

VII. Singuli Episcopi in suis Episcopatibus indicendi Populis suis Festivitates habent potestatem, non generaliter omnibus. De Consecr. DISTINCT. III. Cap. 1. *fin.*

VIII. Cum Religiosi ad Firmam fructus suarum Tom. I.

dare confueverunt Decimarum, si Diocesani Locorum Statutum quoddam de hujusmodi Decimis non locandis Parochialibus Presbyteris ediderunt, per quod utilitas Monasterii non modicum impeditur; Statutum hujusmodi non obstante, suarum Decimarum proventus liberè locare possunt. De Locato & Conducto. Cap. Vestra. LIB. III. DECR. TIT. XVIII. Cap. 2. In integrâ. Gl. in verb. Statuto. Ratio. Statutum illud adversatur Juri Communi, cui Episcopus derogare non potest in præjudicium Subditorum, nisi isti consentiant.

IX. Episcopus in ipsâ Synodo non ducat aliquid statuendum, quod Canonicis obviet Institutis. De Majorit. Cap. Quod super his. med. LIB. I. DECR. TIT. XXXIII. Cap. 9. Ratio. Episcopus illa servare tenetur, & curare, ut à Subditis serventur.

X. Archipresbyteri aliquid contra Episcopi Decretum ordinare non præsumant. de Off. Archipresb. Cap. fin. Ut singula. fin. LIB. I. DECR. TIT. XXIV. Cap. 4.

SECTIO III.

De Constitutionibus factis à Capitulo.

I. Statutum de suppressione Officiorum Capituli à Sede Apostolicâ confirmatum, debet in suo robore permanere, nisi Canonici postea contraverint, aliquem in dictum Officium eligendo. De Constitutionibus. Cap. Cum accessissent. LIB. I. DECR. TIT. II. Cap. 8. Hinc sequitur, quod revocatur hujusmodi Statutum unico actu contrario, quia factum fuerat in utilitatem Capituli, quod Bono suo renunciare potuit.

II. Constitutio facta à Capitulo, etiam à Sede Apostolicâ confirmatum de figendo certo numero Canonicorum, intelligenda est, nisi in tantum excreverint Ecclesiæ Facultates, quod pluribus Canonicis possent sufficere competenter. *ibid.* Cap. Cum Ferrariensis. LIB. I. DECR. TIT. II. Cap. 9.

III. Non licet Canonicis Constitutionem facere de imminueno, Canonicorum numero, non immunitis redditibus. *ibid.* Cap. Ex parte. seu Cap. 12. Id vetat inde sequens immunitio Cultus Divini.

IV. Statutum Capituli, quo Divinus Cultus sine causâ minuitur, etiam si fuisset à Sede Apostolicâ confirmatum, non valet. *ibid.* Cap. 12. Ex parte. Constitutioni suæ derogat Capitulum, quod, etiam protestando, agit, contra Constitutionem. *ibid.* Cap. 9. Cum Ferrariensis.

V. Statutum factum à Capitulo, continens inæqualitatem respectu proventuum Præbendarum, invalidum est, nisi omnes, quorum interest, consenserint. Cap. 6. de Constit.

VI. Capitulum sine consensu Episcopi Antiquas Ecclesiæ Consuetudines, seu Statuta mutare non valet. C. 9. de Consuet. Ex hoc Textu colligitur, quod in Ecclesiâ, omnia fieri debent de Consensu Episcopi & Canonicorum, nisi Consuetudo sit in Contrarium.

Inter illa, quæ dicta sunt de Statutis Capituli, non pauca sunt, quæ conveniunt cuivis alii Corpori, quia respiciunt Capitulum, prout Corpus est.

SECTIO IV.

Ad quæ se extendat Lex seu Constitutio.

I. Constitutio respicit tantum futura, & non præterita, nisi nominatim de præteritis, in eâ caveatur. De Constitutionibus. Cap. Cognoscetes. & Cap. Quoniam LIB. I. DECR. TIT. II. Cap. 2. & Cap. 13.

II. Quoties Novum, quod statuitur, ita solet futuris formam imponere, ut multis dispendiis præterita non commendet: ne detrimentum, antè prohibitionem, possint Ignorantes incurrere, quod eos postmodum dignum est vetitos sustinere. De Constit. Cap. Cognoscetes. §. LIB. I. DECR. TIT. II. Cap. 2.

e III. Ubi

III. Ubi aliquid alicui generaliter prohibetur; Quod expressè non conceditur, intelligitur denegatum. CLEMENTINA I. *Exivi. de Verb. Signif.* p. 320. LIB. V. CLEMEN. TIT. XI. Cap. 1.

IV. Constitutio non ad præterita, sed futura extenditur. *De Constit. Cap. Quoniam.* §. 1. in it. LIB. I. DECR. TIT. II. Cap. 13.

V. Constitutio aliquandò extenditur ad præterita sive retrahitur. *De Usuris. Cap. Cum tu.* §. *Super his.* in it. LIB. V. DECR. TIT. XIV. Cap. 5.

VI. In Connexis, Quod de uno dicitur, necesse est, ut de altero intelligatur. *De Const. Cap. Translato.* LIB. I. DECR. TIT. II. Cap. 3.

VII. Plus solet timeri quod specialiter, quam quod generaliter inhibetur *Clementin. de Excessibus Prælatorum. Cap. Unico.* §. *Verum.* in. CLEMENTINARUM LIB. V. TIT. VI. Cap. Unico.

VIII. Plus timeri solet quod specialiter injungitur, quam quod generaliter imperatur. *De Hæreticis. Cap. Si adversus.* LIB. V. DECR. TIT. VII. Cap. 11.

IX. Omnis Lex aut permittit aliquid, aut vetat, aut punit, aut præmia moderatur, aut præcipit: DIST. III. Cap. 4. *Omnis.*

X. Nonnunquam intelligitur prohiberetur, quod non invenitur concessum. *De Translatione Episcopi. Cap. Inter Corporalia.* §. *Sed neque.* LIB. I. DECR. TIT. VII. Cap. 2.

XI. Ne Statutum ipsum fiat ludibrio, debitoque fructur effectum. *In VI. de Elect. Cap. Commissa.* §. 2. med. LIB. I. TIT. VI. Cap. 35.

XII. Et ne Lex non Rebus, sed Verbis, cum sit potius contrarium faciendum, imposita videatur. *ibid.*

XIII. Non tanto pondere prohibendi sunt Homines facere licita, quamvis non expedit; quanto pondere prohibenda illicita. CAUS. XXVIII. QUÆST. I. Cap. 9. *Sic enim.* §. 3. *His. Post. in it.*

XIV. Aliud est præcipere, aliud permittere: Quod enim præcipimus; semper placet: Quod autem permitimus; nolentes permitimus: quia ob malam Hominum voluntatem, ad plenum prohibere non possumus. CAUS. XXXI. QUÆST. I. Cap. 9. *Hæc ratione.* in. *ex Correc. Rom. & Pitboei.*

XV. Quod in Quibusdam Casibus permittitur, in aliis prohiberi intelligitur. *De auctoritate & usu Pallii, Cap. Ex tuorum: Junctâ* GLOSSA verbo *casibus* LIB. I. DECR. TIT. VIII. Cap. 5.

XVI. Quod statuerit Qui Jurisdictioni præest, cum effectu accipimus, non verbo tenus. CAUS. XXXIII. QUÆST. III. *De Penit. DIST. I. Cap. 17. Hæc. in it.*

XVII. Verba Statuti accipienda sunt cum effectu. *De Clericis non residentibus. Cap. Relatum.* §. *Cum igitur.* LIB. III. DECR. TIT. IV. Cap. 4.

XVIII. Humanæ & Divinæ Leges, & Malis pœnam, & Bonis præmium, Justitiâ suadente, constituunt. CAUS. XXIII. QUÆST. V. Cap. 42. *Non vos. post. in it.*

XIX. Ad Privatum non trahantur Commodum, quæ ad Bonum sunt Commune præfixa. CAUSA XXV. QUÆST. I. Cap. 3. *Quæ. med.*

XX. Promptiora sunt Jura ad absolvendum, quam ad condemnandum. *De Probationibus. Cap. Ex litteris.* §. *Quod si.* LIB. II. DECR. TIT. XIX. Cap. 3.

XXI. Violentos coërcere, non contra Legem est agere, sed Legi subsidium ferre. *De Privilegiis. Cap. sicut.* in. LIB. V. DECR. TIT. XXXIII. Cap. 2.

XXII. Non subjacet Legi necessitas. *De observatione Fejuniorum. Cap. Consilium.* §. *Præterea.* LIB. V. DECR. TIT. 46. Cap. 2.

XXIII. Quod non est licitum - Lege, Necessitas facit licitum. *De Reg. Juris. Cap. 4.*

XXIV. Quod præcipitur imperatur, & quod imperatur necesse est fieri. *De Verb. Signif. Cap. In his.* §. *attendentes.* in it. LIB. V. DECR. TIT. XL. Cap. 15. Et CAUS. XIV. QUÆST. I. Cap. 3. *Quisquis.*

Si, quod Imperatur, non fiat aliquandò, pœnam habet. *ibid.*

XXV. Secundum Constitutionem observandum est,

dummodò nihil fraudulenter in præjudicium alterius procuretur. *Ibid. de Verb. Signif. Cap. Ex parte 3. fin.* LIB. V. DECR. TIT. XL. Cap. 31.

XXVI. Cum quid prohibetur, prohibentur omnia, quæ sequuntur ex illo. *In VI. de Reg. Juris. Reg. 39.* LIB. V. TIT. ult.

XXVII. Licet quod cautum fuit de uno, expressum fuerit de alio; propter expressam similitudinem, vel potius identitatem, debet de alio intelligi: cum de similibus idem judicium sit habendum. *De Translat. Episcopi. Cap. Inter corporalia.* §. 1. in. LIB. II. DECR. TIT. VII. Cap. 2.

XXVIII. Similis æquitatis ratio familia Jura suadere videtur. *De Confirmatione utili. Cap. Cum dilecta.* §. *Nos igitur.* GLOSSA colligit. verbo, *Ejusdem æquitatis.*

XXIX. Majora intelliguntur illis prohibita, quibus vetita sunt Minora. *De Sent. Excom. Cap. Cum illorum.* §. 1. *Primos.* LIB. V. DECR. TIT. XXXIX. Cap. 32.

XXX. Idem Jus in Minori Causâ fervari debet, sicut in Majori. *De Appellationibus. Cap. de Appellationibus.* GLOSSA colligit. LIB. II. DECR. TIT. XXVII. Cap. 11.

XXXI. A Jure Communi illa tamen excipiuntur, quæ per authentica Scripta dignoscuntur esse subtracta. *De Religiosis Domibus. Cap. Cum venerabilis.* §. *Quia igitur.* LIB. III. DECR. TIT. XXXVI. Cap. 7.

XXXII. Rescriptum confirmans Commune Jus, non tollit Privilegium. *De Officio Jud. Ordin. Cap. Grave.* GLOSSA colligit. Verbo *litterarum.* LIB. I. DECR. TIT. XXXI. Cap. 19. Vid. illam, id clarius explicat.

SECTIO V.

De Interpretatione Legum.

I. Quod generali Præcepto constitutum est, cui nulla exceptio invenitur, ab omnibus servandum est. *De Conjugio Leprosorum. Cap. Quoniam.* §. *Quod si.* in. LIB. IV. DECR. TIT. VIII. Cap. 2.

II. Quod de uno negatur, consequens intellectus patet, quia de quibusdam conceditur. DIST. XXV. Cap. 4. *Qualis. med.*

III. In Dubiis benigna debet fieri Interpretatio. *De Jurejurando. Cap. Ad nostram 3.* GLOSSA colligit. LIB. II. DECR. TIT. XXIV. Cap. 21.

IV. Ubi in Canone seu Lege Ambiguitas est, Interpretatio necessaria est. *De Sent. Excom. Cap. Inter alia.* §. *Ut igitur.* 1. LIB. V. DECR. TIT. XXXIX. Cap. 3. in it.

V. Interpretatio Legis debet procedere, undè Jus prodit. *ibid.*

VI. Dum de Contractibus agitur, contra eum, qui Legem dicere potuit apertius, forsitan aptius est Interpretatio facienda. *In VI. de Reg. Juris seu Cap. Reg. 57.* LIB. V. TIT. ult.

VII. Sub eadem Litterâ sæpè latet multiplex Intellectus. EXTRAVAG. JOAN. XXII. *Quia nonnunquam.* De Verb. Signif. §. *Nos autem.* in it. EXTRAVAGANTIUM JOAN. XXII. TIT. XIV. Cap. 2.

VIII. Cum agitur de Correctione Juris Veteris, eo casu, secundum proprietatem Verborum duntaxat procedendum est. BULLA LXII. PII V. *Ad Romanum.* §. 2. *med. an. 1568. Bullarii Tom. II. p. 257.*

IX. Expedit Jura Juribus concordare, & eorum Correctiones, si sustineri valeant, evitari. *In VI. de Elect. Cap. Cum expedit.* in VI. LIB. I. TIT. VI. Cap. 29.

X. Cum peculiare aliquod est Statutum, & ita intelligi potest, quod per illud nec Juri Communi nec Privilegio derogetur, secundum illud judicandum est. *De Consuetudine. Cap. Dilectus.* §. *Quia colligitur.* LIB. I. DECR. TIT. IV. Cap. 8.

XI. Propter Scandalum aliquandò receditur à Jure. *De Jure Patronatus. Cap. Quoniam. med.* GLOSSA colligit. LIB. III. DECR. TIT. XXXVIII. Cap. 3.

XII. In His quæ ad Cultum Divinum facere dignoscuntur, non maligna, sed benigna potius est interpretatio facienda. *De Privilegiis. Cap. In his.* LIB. V. DECR. TIT. XXXIII. Cap. 30.

Natura termini restrictivi hoc habet, quod sic excludit

excludit extranea, quòd cuncta ad ipsum pertinentia concludit. *Clementinà* 1. *exivi* §. 3. *Cùm igitur. med.* De Verb. signif. LIB. V. TIT. XI. Cap. 1.

Cætera, quæ interpretationem Legum spectant; collecta habes in Sect. præced. & in Tit. de Verb. Signif. His præterea addenda, quæ sequuntur.

XIV. In Statutis Canonorum numerum præfigentibus, subintelligenda conditio, nisi ita accreverint reditus, ut plures honestè sustentari possint. *C. 9. de Constitut.*

XV. Statuta pœnalia contra Contumaces, quibus privantur juribus, quibus gaudent illorum Socii, sine determinatione Temporis, restringenda ad illud, quo Mandatis parere offerunt. *C. 11. ibid.* etiam si juramento sint confirmata, ideòque post satisfactionem congruam, iterum ad fruitionem jurium, quibus privati fuerunt, admittendi sunt.

Ratio hujus interpretationis, est quod causâ cessante, cessat effectus, contumacia autem fuit causa privationis incurse, debet ergò cessare pœna cum cessatione contumaciæ; mensuranda enim est pœna delicto, delictum non durat cessante contumaciâ, ideòque pœna quoque cessare debet. Ita *Gonzalez.*

XVI. Constitutiones ambiguae, etiam in re favorabili, extendi non debent ad præteritum *C. 13. de Constitut.* Id docet exemplo suo GREGORIUS IX. cùm interpretans Constitutionem, quâ jusserat, ut in perceptione Portiones majores præferrentur aliis, declarat in præterito locum non habere, quamvis maximè favorabilis esset.

XVII. Quandò Legislator utitur his verbis, *Volumus, Nolumus* in Constitutionibus, quibus explicat Jus Naturale; hæc verba idem hic significant, quod *Declaramus*, ideòque hæc Constitutiones præteritum, ut futurum, contingunt.

Hujus generis est Caput 2. de Constitut. in VI. ubi BONIFACIUS ait, se nolle, ut Constitutiones ligent Ignorantes; hoc enim est Juris Naturalis verantis, ne Quis ad impossibile obligetur, qualis est adimpletio Legis ignota.

SECTIO VI.

De Revocatione, Derogatione, ac Cessatione Legum.

I. PRO Subjectorum utilitate revocandæ sunt Leges & in melius commutandæ. in VI. de Sent. Excom. Cap. *Alma. init.*

II. Ratio postulat, ut illis, quæ benè constituta sunt, contrariis Ordinationibus non detrahatur. CONC. TRIDENT. SESS. XXV. *Decreto de Reformatione* Cap. 5. *init.*

III. Anteriora Jura, cùm per novum immutata non fuerunt, debent observari. in VI. de Electione. Cap. *Constitutio.* LIB. I. TIT. VI. Cap. 41.

IV. Lex Superioris per Inferiorem tolli non potest. CLEMENTINARUM de Electione. Cap. *Ne Romani. post init.* LIB. I. CLEMENTINARUM TIT. III. Cap. 2.

V. Lex tollens Statuta, non tollit Pacta, vel Privilegia, nisi de eis faciat mentionem. in VI. de Electione. Cap. *Quia sæpè. §. Nos ipsorum.* Eruitur ex GLOSSA LIB. I. TIT. VI. Cap. 40. & ex C. 1. de Constitut. in VI. quia Pacta & Privilegia sunt quid facti; & iis, quæ sunt facti, non derogat Lex nova sine illorum expressa mentione.

VI. Constitutio Posterior Generalis, Priorem directè contrariam, quamvis de ipsâ mentionem non faciat, revocare noscitur. in VI. de Fide & Summâ Trinit. Cap. *Licet Romanus* LIB. I. TIT. I. Cap. 1. idque, quia Conditor omnia Jura in scrinio pectoris sui habere censetur.

VII. Constitutio Posterior non derogat Statutis, aut Consuetudinibus Particularibus; dum tamen sint rationabilia, nisi expressè in eâ caveatur, utpotè

Tom. I.

quæ, cùm sint facti, & in facto consistant, à Conditor probabilitè ignorari possint. *ibidem.*

VIII. Qui Jurisdictioni præest, si, cùm vellet statuere, prohibitus sit, nec effectum Decretum habuit, cessat Edictum. CAUSA XXXIII. QUÆST. III. de Pœnit. DIST. I. Cap. 17. *Hæc. init.*

IX. Quod Necessitas pro remedio reperit, cessante necessitate debet utique cessare. CAUSA I. QUÆST. VII. Cap. 7. *Quod pro. §. quod.*

SECTIO VII.

De Dispensatione à Legibus Ecclesiasticis.

I. PER importunitatem nimiam non concedenda multoties conceduntur, & per ambitionem plurimam extorquentur. in VI. de Concessione Præb. Cap. *Detestanda. §. Sanè.* LIB. III. TIT. VII. Cap. 2.

II. Multa sunt, quæ Dispensationem inducere videntur; Litterarum Scientia, Morum honestas, vitæ Virtus, & fama Personæ. De Electione. Cap. *innotuit* LIB. I. DECR. TIT. VI. Cap. 20.

III. Faciliùs dispensatur cum aliquo, ut ad majorem transeat Dignitatem, quàm ad parem vel minorem, propter majorem utilitatem. De translatione Episcopi Cap. *Licet* LIB. I. DECR. TIT. VII. Cap. 4.

IV. Dispensatur cum iis, qui in aliis Ecclesiæ Servitiis valdè utiles fuerint. De aetate & qualitate Ordinandorum. Cap. *Quæris.* LIB. I. DECR. TIT. XIV. Cap. 6.

V. Non dignus est, qui Ecclesiæ benignitatem facilè experiatur, cujus salubria Præcepta temerè contempnit. CONC. TRIDENT. SESS. XXIV. de Reformatione Matrimonii. Cap. 5. *med.*

VI. Dispensationes extrâ Romanam Curiam committantur Ordinariis illorum, qui eas impetraverint. CONC. TRIDENT. SESS. XXII. de Refor. Cap. 1. *init.*

VII. Sciant Universi, Sacratissimos Canones exactè ab omnibus, & quoad ejus fieri poterit, indistinctè observandos. CONC. TRIDENT. SESS. XXV. de Reformatione Cap. 18.

VIII. Si urgens justaque ratio & major quandòque utilitas postulerint, cum aliquibus dispensandum esse; id, causâ cognitâ, ac summâ maturitate, atque gratis, à quibuscumque, ad quos Dispensatio pertinebit, erit præstandum. *ibid.* Cap. 18.

IX. Aliter facta Dispensatio, subreptitia censeatur. *ibid.* Cap. 18. *fin.*

X. Si per Priores Litteras cum aliquibus Clericis Episcopus dispensaverit, Dispensatio illa P. steriorum Litterarum intuitu non debet irritari. De Filiis Prasbyter. Cap. *Ex tuâ. §. Super.* LIB. I. DECR. TIT. XVII. Cap. 9.

XI. Quamvis misericordiæ intuitu, magnâque necessitate cogente, aliquam Dispensationem constituat Sedes Apostolica; nullum tamen præjudicium Sacris Canonibus fieri vult: sed obtineant proprium robur, & cessante necessitate, illud quoque cesset, quod pro necessitate factum est. CAUSA IX. QUÆST. I. Cap. 5. §. 4. *Quamvis. init.*

XII. Ubi Multorum strages jacet, ibi substrahendum est aliquid Severitati, ut addatur ampliùs Charitati. *ibid. fin.*

XIII. Utilitas & necessitas quantum ad Dispensationem parificantur. Cap. 4. de Aetate & qualif. GLOSSA colligit.

XIV. In Dispensationibus causa necessitatis & utilitatis inspicit debet. Cap. 14. de Sent & Re Jud.

XV. Nobilitas & necessitas æquiparantur in Dispensationibus. *Clement. unic. de Baptismo.*

XVI. Ubi nulla perurgit necessitas, Constituta Patrum inviolata servantur. JOANNES VIII. in Epist. relata CONC. TOM. VIII. p. 1454.

XVII. Favor Fidei, & publica utilitas attendi debent in Dispensationibus. C. 15. *Qui Filii sint legitimi.*

¶ 2

XVIII. Necef-

XVIII. Necessitas vel Pietas non est sub Lege. C. 5. de Feriis.

XIX. Necessitas Legem non habet. *Can. sicut de Confecrat. Dist. I. C. 11. Consuetudo non subiacet Legi. C. 2. de Observat. Jejun. Quod non est licitum in Lege, necessitas facit licitum. C. 4. de Reg. Jur.*

XX. Si in dando quod majus est facilis fuit Caritas, fit facilius in concedendo quod minus est, sancta Largitas. *Can. 1. CAUS. XVI. QUÆST. I.*

XXI. Quæ pro tempore certarum remissa sunt consideratione causarum, antiquis deinceps custodienda sunt Regulis. CAUS. I. QUÆST. VII. *Can. 20. post med.*

XXII. Elapso tempore, quo durat Dispensatio, tenetur Quis Juri Communi se subicere, alioquin incurrit pœnas à Jure statutas. C. 34. de Elect. in VI.

XXIII. Dispensatio non reddit licitum quod erat illicitum. C. 54. de Elect. GLOS. in verbo *retinere*, quod restringendum ad Dispensationem invalidam.

XXIV. Publicè expedit, Legis vinculum quandoque relaxare, ut plenius, eventibus casibus & necessitatibus, pro communi utilitate satisfiat. C. 18. Sess. XXV. de Refor.

XXV. Frequentius Legem solvere, exemploque potius, quam certo Personarum, Rerumque delectu, Petentibus indulgere, nihil aliud est, quam unicuique ad transgrediendas Leges aditum aperire. *ibid.*

XXVI. Discretio noscitur esse omnium Virtutum Mater. C. 1. de Offic. Custod.

XXVII. Utilius Scandalum nasci permittitur, quam Veritas, seu Jus Commune, indispensabile relinquatur. C. 3. de Reg. Jur. juncta Gloss.

XXVIII. Per Constitutionem factam à Prædecessore, non admittitur Successoribus dispensandi facultas. C. 20. de Elect.

XXIX. Aliquando cum eo, qui peccat, dispensatur, cum eo verò, qui non peccat, non dispensatur. C. 6. de Bigam.

Ceteræ Regulæ circa Dispensationes, quæ plurimæ supersunt referendæ, colliguntur in *Traçtatu speciali de Dispensationibus*, *Traçtatu de Jurisdictione Ecclesiastica* annexo veluti illius appendice. Quæ autem hic relatæ sunt, sufficere videntur ad ea, quæ scitu necessaria circa Dispensationes in genere consideratas, prout nunc duntaxat spectantur, docenda, probandaque.

SECTIO VIII.

De Potestate ferendi & mutandi Leges.

I. Extrà territorium Jus dicenti non paretur impunitè. *in VI. de Constitutionibus Cap. Ut Animarum Lib. I. Tit. II. Cap. 2.*

II. Prædecessor nullum Successoribus potest præjudicium afferre, qui pari imò eadem potestate functuri sunt. *de Elect. Cap. Innovit Lib. I. DECR. Tit. VI. Cap. 20.*

III. Non habet imperium Par in Pare. *ibid.*

IV. Lex Superioris per Inferiorem tolli non potest. *CLEMENT. Ne Romani in. de Elect. Lib. I. CLEMENT. Tit. III. Cap. 2.*

V. Novis morbis nova convenit antidota præparari. *Appendice CONC. LATER. Parte 23. Cap. 5. fin. Idem habetur. C. 5. de Juram. Calumn.*

VI. Non debet reprehensibile iudicari, si Canonum Conditor, Canones à se vel à suis Prædecessoribus editos, vel aliqua in eisdem contenta Canonibus, revocare, modificare vel suspendere studeat, si ea obesse potius viderit, quam prodesse. *Extravaganti JOANNIS XXII. Quia nonnumquam de Verb. significatione. Cap. 2. In. it.*

VII. Contrà diversa experimenta morborum, varia convenit medicamenta invenire. *ibid. Cap. 6.*

VIII. Supervenientibus novis morbis novas expedit invenire medicinas. *Appendice CONCILII LATER. Parte 31. Cap. 6.*

IX. Non debet reprehensibile iudicari, si secundum varietatem Temporum, Statuta quandoque varientur Humana, præsertim, cum urgens necessitas vel evidens utilitas id exposcit. *ibid. de Consanguinitate Cap. Non debet. LIB. IV. DECR. Tit. XIV. Cap. 8.*

X. Plerumque pariunt Novitates discordiam; præsertim, dum ab eo quod diu æquum visum est, per novam Constitutionem receditur; nec quare recedatur, utilitas evidens vel alia causa subest. *EXTRAVAGANTIUM COMMUNIUM Privilegiis. Cap. Inter cunctas. S. 1. Sanè fin. LIB. V. Tit. de Privilegiis. Cap. 1.*

XI. Quis aut Leges Principum, aut Regulas Patrum, aut Admonitiones Modernas dicit debere contemni, nisi qui impunitum sibi tantum æstimet transire commissum. *Dist. LIV. Cap. 11. Quis aut Leges.*

XII. Decessorum Statuta sicut legitima & justa Successorem custodire convenit. *CAUSA XXV. QUÆST. II. Cap. 19. Decessorum.*

XIII. Debet verò Successor Statuta malè facta corrigere. *ibid. fin.*

XIV. Justitiæ ac rationis ordo suadet, ut qui sua à Successoribus desiderat Mandata servari; Decessoris sui voluntatem & Statuta custodiat. *ibid. & CAUSA XXV. QUÆST. I. Cap. 25. Justitiæ.*

XV. Verbum *Savit* Legem perfectam non ceptam significat. *CAUSA XXXIII. QUÆST. III. de Penit. Dist. I. Cap. 17. Hac. fin.*

XVI. Superior Reum se antè conspectum Divini Judicis noverit esse, qui nititur utiliter finita rescindere, ac roborata quolibet ausu violare. *CAUSA XXXV. QUÆST. IX. Cap. 2. Loci. post in. it.*

XVII. Si Superior ea, quæ malè usurpantur, negligenter omittit, excessus viam procul dubio aliis aperit. *ibid. fin.*

XVIII. Bonis Sacerdotum Moribus est inimicum, niti quempiam quacumque rationis excusatione, & quæ benè ordinata sunt rescindere, & exemplo suo docere ceteros sua quandoque post se Constituta dissolvere. *CAUSA XXV. QUÆST. II. Cap. 7. Institutionis. fin.*

XIX. Aliquando statuitur, ut Constitutio singulis annis in Communi Audientiâ aliquorum recitetur. *de Locato & Conducto. Cap. Ex Rescripto. fin. LIB. III. DECR. Tit. XVIII. Cap. 1.*

XX. Necessè est vigilantissimè providere repulso tempore, ut quicquid ab antiquis Patribus statutum de tramite Canonico quarumdam Personarum temeritate cernitur immutatum, revocetur in statum pristinum, ut possint malè admittà corrigi, & non admittenda damnari. *CONCIL. TURONENSE II. an. 567. in Præfat. Tom. V. CONCIL. p. 852.*

XXI. Magna est in severitate Pietas, per quam tollitur peccandi facultas: nam ubi infana Libertas generat vulnera, Sacerdotalis Districtio dat medelam. *ibid.*

XXII. Cessante causâ cessat effectus. *De Appellationibus. Cap. Cùm cessante. Lib. II. DECR. Tit. XXVIII. Cap. 60. in. it. & de voto. Cap. Magna. S. ult. laborem. Lib. III. DECR. Tit. XXXIV. Cap. 7.*

XXIII. Cessante prohibitione cessat effectus. *De Consanguinitate. Cap. Non debet S. Cùm igitur. Lib. IV. DECR. Tit. XIV. Cap. 8.*

XXIV. Generaliter omni Constitutioni derogandum est, quæ absque mortali peccato non potest observari. *De Præscriptionibus. Cap. Quoniam S. Cùm generaliter Lib. II. DECR. Tit. XXVI. Cap. 20. quod est ult.*

XXV. Quod pro necessitate temporis statutum est, cessante necessitate debet utique cessare. *CAUSA I. QUÆST. I. Cap. 41. Quod pro in. it. & CAUSA IX. QUÆST. I. Cap. 5. Ordinationes. S. ult. Quis, med.*

XXVI.

XXVI. Quod necessitate aliquoties indultum est, necessitate cessante, in auctoritate summam non est permittendum. CONCIL. ROM. sub JOANNE IX. anni 904. Cap. 3. TOM. IX. CONC. p. 503.

XXVII. Juri Communi per speciale Privilegium, vel contrarium Consuetudinem, aliquid detrahi potest. de *Judiciis*. Cap. *Novit*. LIB. II. DECR. TIT. I. Cap. 13.

XXVIII. Ad Conditorum Canonum non est dubium pertinere, cum Statuta à se vel Prædecessoribus suis edita obesse percipit potius, quam prodesse; ne ulterius obesse valeant, providere. *Extravag. JOANNIS XXII. Ad Conditorum de Verb. signif. Extravag. JOANNIS XXII. TIT. XIV. Cap. 3.*

SECTIO IX.

Quomodo utendum auctoritate Legum, aliâque quavis simili in Responsis Canonicis.

I. IN Jure Canonico quædam sunt, quæ plurimum habent Faci, parum Juris. De *concessione Præbendæ*. Cap. *Cum nostris*. §. *Auditor*. GLOSSA colligit. LIB. III. DECR. TIT. VIII. Cap. 6.

II. Auctoritates, quæ adhibentur ad probandum Jus, licet aliquando diversæ sint, non tamen semper adversæ sunt. De *his, quæ sunt à majori parte Capituli*. Cap. *Apostolica*. LIB. III. DECR. TIT. X. Cap. 7.

III. CAUS. III. QUÆST. V. Cap. 15. (quod suspectum) NICOLAUS I. utitur auctoritate *Justiniani*.

IV. Argumentis & Collationibus frequenter latens Veritas aperitur. *Extravagantium JOANNIS XXII. de Verb. Significatione* Cap. *Quia nonnunquam* §. 2. *nos autem*. in. *seu Titulo XIV. Cap. 2.*

V. Romano Pontifici non est facile super aliquâ recertum dare Responsum, cum auctoritates Sanctorum Patrum etiam sunt diversæ. De *Decimis*. Cap. *Cum sint*. LIB. III. DECR. TIT. XXV. Cap. 18.

VI. In hujusmodi dubitatione ad Consuetudinem recurrendum. *Ibid.* §. & *ideq.*

VII. Ubi Canon non excipit, nec nos excipere debemus. DIST. LV. Cap. 13. *Si Evangelia*. GLOSSA colligit. verbo *excepisse*. & CAUS. II. QUÆST. V. Cap. 20. *Consultasti*. etiam GLOSSA colligit.

VIII. Ubi Jus non excipit, nec nos excipere debemus. de *Conjugio Leprosorum* Cap. *Quoniam*. §. *Quod si*. in. GLOSSA colligit. LIB. IV. DECR. TIT. VIII. Cap. 2.

IX. Licet allegare Leges Principum. de *Testib.* Cap. *In nomine* GLOSSA colligit. LIB. II. DECR. TIT. XX. Cap. 2. & juxta illas negotia Ecclesiastica judicare docet, *ibid.* S. GREGORIUS.

X. Jura Canonica & Civilia sequentes districtius inhibemus. C. 28. de *Testib.* ab INNOCENTIO III. de sumptum.

XI. Lex Secularium Principum Responso Canonico aliquando efficax affert Argumentum. De *Sent. Excom.* Cap. *In audientiâ*. in. LIB. V. DECR. TIT. XXIX. Cap. 25.

XII. Argumentum à contrario sensu valet aliquando in Juribus. De *Frigidis & Maleficiatis*. Cap. *Fraternitatis*. GLOSSA colligit. verbo *nos autem* & verbo *solutam*. LIB. IV. DECR. TIT. XV. Cap. 6.

XIII. Cum hoc sit in Jure Civili expressum, quod licitè fieri possit, Respondemus. De *Causâ Possess.* Cap. *Ad ultimum* in. LIB. II. DECR. TIT. XII. Cap. 2. CÆLESTINUS III.

XIV. Legali Provisione decretum est, tam momenti quam proprietatis causam, sub uno eodemque Judice debere cognosci. *ibid.* S. GREG.

XV. Utriusque Juris Argumenta nos docent ea, quæ in principio ad medium & ad finem; illa verò, quæ in medio ad finem atque principium, & ea, quæ in fine ad utrumque vel eorum alterum sæpè referri. In VI. de *Verb. signif.* Cap. *Exiit*. §. 5. in *primis* Tom. 1.

post medium. LIB. V. TIT. XII. Cap. 3. NICOLAUS III.

XVI. Cum Leges Sæculi hoc habent, quod valde videtur injustum, dicendum, quia Lege Dèi, non autem Lege hujus Sæculi vivimus. de *Testamentis*. Cap. *Filius*. LIB. III. DECR. TIT. XXVI. Cap. 5.

Vide GONZALEM in nota 5. ubi citat Textus, qui jubent, Leges Sæculares custodiri, alios qui vetant; conciliatque utrosque dicendo, quòd illi cadunt in Leges justas, isti verò in Leges injustas.

SECTIO X.

An & Quomodo Leges observari debeant?

I. QUI scit, se quibusdam esse Præpositum; sicut non vult gravis oneris sarcinam ferre, ita non audeat, alii importabile pondus imponere. CAUS. II. QUÆST. VI. Cap. 14. *Qui scit. medium*.

II. Parum esset condere Jura, nisi essent qui ea debita executioni demandarent. In VI. de *Statu Regularium*. Cap. *Periculoso*. §. *ult. & quomodo*. LIB. III. DECR. TIT. XVI. Cap. *unio*.

III. Dignum est, ut qui similem cum aliis vitam suscipiunt, similem sentiant in Legibus Disciplinam. de *Statu Monachorum* Cap. *Recolentes*. §. *Si enim*. LIB. III. DECR. TIT. XXXV. Cap. 3.

IV. Frustrà Legis auxilium invocat, qui committit in Legem. de *Usuris*. Cap. *Quia*. in. LIB. V. DECR. TIT. XIX. Cap. 14. & de *Sent. Excommun.* Cap. *Contingit*. §. *verum in*. LIB. V. DECR. TIT. XXXIX. Cap. 45. & de *Elect.* Cap. *Bona memoria*. in. *int. med.* LIB. I. DECR. TIT. VI. Cap. 23.

V. Quæ ad perpetuam utilitatem generaliter instituta sunt, nullâ commutatione variantur. CAUS. XXV. QUÆST. I. Cap. 3. *Quæ ad perpetuam in*.

VI. In omni Edicto intelliguntur justæ excusationes. de *Sent. Excom.* Cap. *De Cetero*. GLOSSA colligit. LIB. V. DECR. TIT. XXXIX. Cap. 11.

VII. Non debet una eademque res, seu substantia, diverso Jure censer. de *Privilegiis*. Cap. *Quia circa*. §. *Super quo*. in. LIB. V. DECR. TIT. XXXIII. Cap. 22. & de *Decimis*. Cap. *Cum in sua*. in. LIB. III. DECR. TIT. XXX. Cap. 33.

VIII. Majus Bonum minori Bono præponitur. de *Regularib.* Cap. *Licet*. §. *Si verò*. LIB. III. DECR. TIT. XXXI. Cap. 18.

IX. Communis utilitas speciali utilitati præfertur. *ibid.*

X. Cum Leges fuerint institutæ & firmatæ, non licebit Judici de ipsis judicare, sed secundum ipsas. DIST. IV. Cap. 3. *In istis*. in.

XI. Turpis est omnis Pars suo Universo non congruens. DIST. VIII. Cap. 2. *Quæ contra*. in. De *Sponsâ duorum*. Cap. *Tuas*. §. *Ne verò*. LIB. IV. DECR. TIT. IV. Cap. 5.

XII. In toto Partem contineri non est dubium in VI. de *Reg. Juris*. Regulâ 80.

XIII. Quod alii aggregatur, ipsius naturam imitari debet. de *Statu Monach.* Cap. *Recolentes*. §. *ceterum* GLOSSA verb. *Coaptent*. colligit LIB. III. DECR. TIT. XXXV. Cap. 3.

XIV. Quæ contra Leges fiunt, non solum inutilia, sed etiam pro infectis habenda sunt. CAUS. XXV. QUÆST. II. Cap. 13. *Imperiali*. in.

XV. Quæ contra Jus fiunt, debent utique pro infectis haberi. In VI. de *Reg. Jur.* Regulâ 64.

XVI. Factum contra Legem prohibentem, vires non obtinet. in VI. de *Pœnitentiis* Cap. *Indulgentia*. GLOSSA colligit. LIB. V. TIT. X. Cap. 3.

XVII. Multa fieri prohibentur, quæ, si facta fuerint, obtinent roboris firmitatem. de *Regularib.* Cap. *Ad Apostolicam*. §. *Questionib.* in. LIB. III. DECR. TIT. XXXI. Cap. 16.

XVIII. Illa nonnunquam finenda sunt, quæ, si ceterorum confet integritas, nocere sola non valent. CAUS. I. QUÆST. VII. Cap. 23. *Esti in*.

XIX. Quod potuit aliqua ratione concedi, fas non est semper impunè committi. CAUSA I. QUÆST. VII. Cap. 18. *Exigent. fin.*

XX. Illa sunt magnòperè præcavenda, quæ recipi, nisi manifestà decoloratione non possunt. *ibid.* Cap. 23. *Esfi. post init.*

XXI. Ea, quæ nullo detrimento aliquoties indulgenda creduntur, vel Rerum Temporumque cogit intuitus, vel acceleratæ provisionis Respectus excusat, aliquandò nullatenus mutilanda sunt. *ibid. fin.*

XXII. Illa nullatenus mutilanda sunt, quæ nec ulla necessitas, nec Ecclesiastica prorsus extorquet utilitas. *ibid. fin.*

XXIII. Cùm non habemus salvandorum omnium negotiorum penitus certitudinem, despiciamus ex iis quædam, ne cunctorum patiamur dispensia. *ibid.* Cap. 16. *Dispensationes. fin.*

XXIV. Quod legitime factum est non debet irritari, licet in eum Casum deveniat, à quo incipere non potuit. *de Jure Patronatus. Cap. de Jure* GLOSSA colligit. LIB. III. DECRET. TIT. XXXVIII. Cap. 16. R. 73. *de Reg. Jur.* in VI. ubi retractari pro irritari adhibetur, utpotè verbum hic synonymum.

XXV. Certum est, quòd Is committit in Legem, qui Legis verba complectens contrà Legis nititur voluntatem. *In VI. de Reg. Juris. Reg. 88.*

XXVI. Necessè est, ut quod contrà Legem actum est, non habeat firmitatem. *de Testib. Cap. In nomine. fin.* LIB. II. DECR. TIT. XX. Cap. 2.

XXVII. Pacto Privatorum Juri Publico non derogatur. *de Foro competenti. Cap. si diligenti.* LIB. II. DECR. TIT. II. Cap. 12.

XXVIII. Occasio Juris ad iniquum compendium trahi non debet. *de Appellationibus. Cap. Suggestum. fin.* GLOSSA colligit. LIB. II. DECR. TIT. XXVIII. Cap. 15.

XXIX. Non est rigor Juris, ex quo posset sequi Causæ perplexitas, requirendus. *ibid. de Appellationibus. Cap. Interposita. §. ult. sanè* LIB. II. DECR. TIT. XXVIII. Cap. 70.

XXX. In His, super quibus Jus non invenitur expressum, Æquitas servanda est. *de Transactionibus. Cap. Ex Parte.* LIB. I. DECR. TIT. XXXVI. Cap. 11. quòd est ultimum.

XXXI. Nonnulla pro utilitate communi contrà Juris asperitatem ex æquitatis mansuetudine tolerari noscuntur. *In VI. de Sententia & de Jud. Cap. Abbate. §. ult. Præfatus.* LIB. II. TIT. XIV. Cap. 3.

XXXII. Æquitas præfertur Juri aliquandò. *de in integrum Restitutione. Cap. Suscitata.* GLOSSA colligit. LIB. I. DECR. TIT. XII. Cap. 6.

XXXIII. Quod in quibusdam casibus permittitur, in aliis prohiberi intelligitur. *de autoritate & usu Pallii. Cap. Ex suarum* cùm GLOSSA verbo, casibus colligitur. LIB. I. DECR. TIT. VIII. Cap. 5.

XXXIV. Cùm Quid unà viâ prohibetur alicui, ad id aliâ viâ non debet admitti: *In VI. de Reg. Juris* Regula 84.

XXXV. Possè suum faciens, Mandatum Legis adimplet. *de Pignoribus. Cap. significante.* GLOSSA colligit. LIB. III. DECR. TIT. XXI. Cap. 7.

XXXVI. Nemo debet decipi Legis autoritate, sive concessione Juris Utentibus illudi non debet. CLEMENTINARUM *de Rerum Permutatione.* Cap. unic. *init.* & GLOSSA colligit. CLEMENTIN. LIB. III. TIT. Cap. unico.

XXXVII. Quod Quisque juris in alterum statuit ipse debet eo uti. *de Constitutionibus. Cap. Cùm omnes* LIB. I. DECR. TIT. II. Cap. 6.

XXXVIII. Non debet alii Legem imponere, quam ipse negligit observare. *de Privilegiis. Cap. Petistis.* GLOSSA colligit. LIB. V. DECR. TIT. XXXIII. Cap. 20.

XXXIX. Debet cessare prohibitio alicujus rei, cùm is, qui prohiberi impetravit, ipsam temerè violat: ne videatur de aliorum stetu ridere. *ibid. colligitur.*

XI. Fraus Legi vel Canonici fieri non debet. *de Privilegiis. Cap. Quid. §. Nolentes.* GLOSSA colligit. LIB. V. DECR. TIT. XXXIII. Cap. 26.

XLI. Quod contrà Leges accipitur, per Leges dissolvi meretur. DIST. X. Cap. 10. *Vides.*

SECTIO IX.

De Legibus, quæ pœnam imponunt.

Quisquis præceptis non obtemperat, Reus est, & Debitor pœnæ. CAUSA XIV. QUÆST. I. Cap. 37. *Quisquis. init.*

II. Constitutio, quæ non exprimit pœnam privationis in perpetuum duraturam, eam imponit tantum, quamdiù duratura est contumacia. *de Constitutionibus. Cap. Ex Litteris.* LIB. I. DECR. TIT. II. Cap. 11.

III. Detrimentum seu pœnam nemo antè prohibitionem ignorans incurrit. *ibid. Cap. Quoniam.* LIB. I. DECR. TIT. II. Cap. 13.

IV. Quod est pœnale, restringi potius convenit, quam laxari. *In VI. de Electione. Cap. Statutum. fin.* LIB. I. DECR. TIT. VI. Cap. 22.

V. Exigit Perverforum audacia ut non solâ delictorum prohibitione contenti sint Superiores, sed etiam pœnam Delinquentibus imponant. *In VI. de Censib. Cap. Exigit. init.* LIB. III. TIT. XX. Cap. 2.

VI. Ad reprimendam malitiam Perverforum, pœnæ certæ sunt in Canonibus constitutæ. *de Officio Jud. Ordin. Cap. Ad reprimendam. init.* LIB. I. DECR. TIT. XXXI. Cap. 8.

VII. Nonnullorum Reçtorum negligentia, dùm spem impunitatis promittit, multam nutrire pestilentiam consuevit in Subditis. CLEMENTINA Gravi. *de Celebratione Missarum. ibid.* CLEMENTINARUM LIB. III. TIT. XIV. Cap. 1.

VIII. Provideant diligenter Prælati, ut salutare Statutum de Censurâ Ecclesiasticâ infligendâ, ad quæstum pecuniæ vel gravamen aliud non convertant. *de Officio Jud. Ordin. Cap. Irrefragabili. §. ult.* LIB. I. DECR. TIT. XXXI. Cap. 13.

IX. Dignum est, ut quos Dei timor à malo non revocat, Ecclesiasticæ saltem coërceat severitas Disciplina. *de Elect. Cap. Cùm in cunctis. §. Penult. fin.* LIB. I. DECR. TIT. VI. Cap. 7.

X. Eos, quos ad observationem Jurium virtutum præmia non inducunt, tam adjectarum exaggeratione pœnarum, quam adjiciendarum de novo formidine, à temerariis ausibus refrænare convenit. CLEMENTINA III. *Cupientes. init. de Pœnis. Lib. V. CLEMENTIN. TIT. VII. Cap. 3.*

XI. Qui non possunt per præmia induci ad observantiam Juris, debent per pœnas coërceci. GLOSSA.

XII. Est compescenda Malorum audacia, ut saltem pœnæ formidine retrahantur à noxiis, sicque Boni sectando virtutem, Meliores effecti, non cogantur cum illis perire. EXTRAVAG. UNIC. *Dierum. JOANNIS XXII. de Pœnis. init.* EXTRAVAG. JOANNIS XXII. TIT. XI. Cap. unic.

XIII. Dignum est, ut Quos timor Dei à Malo non revocat, pœnarum moles in eos exaggerata compescat. *ibid. §. ult. fin.*

XIV. Quæ solâ admonitionis autoritate non corrigimus, necesse est, ut per severitatem congruentem Regulis vindicemus. DIST. LXII. Cap. 2. *Docendus est. med.*

Cætæræ Regulæ circa Pœnas in genere spectatas colliguntur, dùm de Pœnis de industria agetur in fine II. *Tomi hujus Operis*, ubi de illis in specie tractantes non pauca de iisdem generatim consideratis adjiciemus.

SECTIO XII.

De Lege Divina.

- I. Omnibus unus est Pater in Cælis; & unusquisque, Dives & Pauper, Liber & Servus, æqualiter pro se & pro Animabus eorum, rationem redduntur: quapropter omnes cujuscumque conditionis sint, unam Legem quantum ad Deum habere non dubitamus. CAUSA XXIX. QUÆST. II. Cap. 1. Pastores advocat ab acceptione Personarum.
- II. Audi Legem Domini, cui obsequuntur etiam qui Leges ferunt. CAUSA XXXIII. QUÆST. II. Cap. 2. An quod. *fin.*
- III. Sciendum est, quia in Fide & Bonis Operibus Lex Christianorum subsistit. NICOLAUS I. ad Consulta Bulgarorum Cap. 1. TOM. VIII. CONCIL. p. 516.
- IV. Lex Æterna ita medio quodam loco posuit aliqua Hominibus, ut in eis usurpandis merito reprehendatur audacia, in exequendis autem jure obedientia laudetur. CAUSA XXIII. QUÆST. V. C. 15. Lex. *init.*
- V. Divinum Jus in Scripturis habetur. DISTINCT. VII. Cap. 1. Quo Jure. *init.*
- VI. Regnum Cælorum usque ad Mortem CHRISTI fuit omnibus oblatum. De Baptismo & ejus effectu. Cap. Majores. 2. Parte §. 2. ad id. *fin.* LIB. 3. DECR. TIT. XLII. Cap. 3.
- VII. Circumcisio tam Adultis, quam Parvulis, ex præcepto Domini conferebatur, *ibid.* *init.*
- VIII. Originalis Culpa remittebatur per Circumcisionem, & Damnationis periculum vitabatur; non tamen perveniebatur ad Regnum Cælorum. *ibid.* *fin.*
- IX. Damnata est illa Hæresis, quæ perperam affirmabat, Legem cum Evangelio, & Circumcisionem cum Baptismo, servandam. *Ibid.* De Baptismo &c. Cap. Majores. §. 2. ad id. LIB. III. DECR. TIT. XLII. Cap. 3.
- X. Multa tam de Verbis quam de Factis Dominicus invenimus, ab Evangelistis omiſſa, quæ Apostoli vel supplevisse verbo, vel facto expressisse leguntur. De Celebratione Missarum. Cap. Cum Marthæ. §. 2. Sanæ LIB. III. DECR. TIT. Cap. 6.
- XI. Ipsi Evangelistæ mutuo inter se supplevisse leguntur, quæ ab eorum aliquo vel aliquibus sunt omiſſa. *ibid.*
- XII. Prima Salus est, rectæ Fidei Regulam custodire, & à Conſtitutis Patrum nullatenus deviare. CAUSA XXV. QUÆST. I. Cap. 9. Prima.
- XIII. Per Scripturam Sacram Fidei Orthodoxæ probantur. Articuli EXTRAVAGANTIS JOANNIS XXII. Cùm inter. TIT. IV. Cap. 4.
- XIV. In Symbolis Articuli Fidei continentur. *ibid.* Cap. 5. Quia quorundam. §. 5. *fin.*
- XV. Directè ad Fidem aliquid non pertinet, cùm de hoc Articulus non est aliquis, nec sub quo valet comprehendere. EXTRAVAG. JOANNIS XXII. TIT. XIV. de Verb. Signif. Cap. 5. Quia quorundam. §. 5. Ex præmissis. *fin.*
- XVI. Ad Fidem nullus est cogendus invitus. CAUSA XXIII. QUÆST. I. Cap. 9. Prima.
- XVII. Reductè ad Fidem non pertinet, ne quasi hoc Scriptura Sacra contineat, quo negato, tota Scriptura redditur dubia. EXTRAVAG. JOANNIS XXII. *ibid.*
- XVIII. Id est Religioni Christianæ contrarium, ut semper Invitus & penitus Contradicens ad recipiendam & servandam Christianitatem compellatur. De Baptismo & ejus effectu. Cap. Majores. 4. Parte §. item. *queritur.* LIB. III. DECR. TIT. XLII. Cap. 3.
- XIX. Nullum Bonum nisi voluntarium, idcirco Dominus non ferendam in viâ virgam, per quam violentia ulli inferatur, præcepit. CAUSA XX. QUÆST. III. Cap. 4. Præfens. *post. med.*
- XX. Judæi non sunt cogendi ad Fidem, quam tamen, si inviti susceperint, cogendi sunt retinere. DIST. XLV. Cap. 4. Licet. *fin.*
- XXI. Judæi non vi, sed liberæ Arbitrii facultate, ut convertantur, suadendi sunt, non potius impellendi. *ibid.* Cap. 5. de Judæis. *med.* Append. CONCIL. LATERAN. parte 20. *init.*
- XXII. Qui jampridem ad Christianitatem coacti sunt venire, oportet, ut Fidem, quam etiam vi vel necessitate susceperint, tenere cogantur. *ibid.* *fin.* Quod intelligendum de coactione, quæ non tollit omnino voluntarium, sed minuit duntaxat; *ibid.*
- XXIII. Ad sempiternam Salutem nullus ducendus est opitulante mendacio. CAUSA XXII. QUÆST. II. Cap. 8. Primum. §. 1. non est. *fin.*
- XXIV. Scopus Dei Lex est, & qui Spiritu Dei ducuntur, Lege Dei ducuntur; & quis est, qui Spiritui Sancto possit dignè resistere. CAUSA XIX. QUÆST. II. Cap. 2. Dux. §. Lex. *med.*
- XXV. Lex Interior de renunciatione. Cap. Nisi eum pridem. §. 8. Sed dices. LIB. I. DECR. TIT. IX. Cap. 10. C. 18. de Regular.
- XXVI. Revelatio Divina superat omnem Legem. De conversione Conjugatorum. Cap. Ex parte tuâ. §. Nos autem. LIB. III. DECR. TIT. XXXII. Cap. 14.
- XXVII. Divina Revelatio, quæ Mos quandoque, interdum etiam Fas censetur. De Divortii. Cap. Gaudemus. §. Nec illi. LIB. IV. DECR. TIT. XIX. Cap. 8.
- XXVIII. Per Revelationem Divinam Jacob à mendacio, Israëlita à furto, Samson ab homicidio excusantur. *ibid.* Quod dicitur de mendacio Jacob eget fusiori explicatione, quæ remittenda est, dum de Decalogo.
- XXIX. Sic & Patriarchæ, & alii Viri Justi, qui plures leguntur simul habuisse Uxores, ab adulterio excusantur. *ibid.*
- XXX. Nemo debet tentare Deum suum, dum habet quod rationabili consilio faciat. CAUSA XXII. QUÆST. II. Cap. 22. *Queritur. med.*
- XXXI. Quod Dominus prohibet fieri, omnino non licet. CAUSA XXVIII. QUÆST. I. Cap. 8. Jam nunc. *post. init.*
- XXXII. Caritas est Fons proprius, cui non communicat alienus. De Regularib. Cap. Licet. §. ult. *fin.* LIB. III. DECR. TIT. XXXI. Cap. 18.
- XXXIII. Per Severitatem, imò & per Misericordiam Dei, Tribulationum flagellis solet perfidia castigari. CAUSA XXIII. QUÆST. V. Cap. 33. Ad fidem. *init.*
- XXXIV. Qualem te invenit Dominus, cum vocat, talem pariter & judicat. CAUSA XXXI. QUÆST. III. de Penit. DIST. I. Cap. 26. Numquid. *fin.*
- XXXV. Impossibilia sunt, non carere Visione Dei & cruciari in Gehennâ perpetuò, sibi que mutuo adversantur. De Baptismo & ejus effectu. Cap. Majores. 2. Parte. §. verum. LIB. III. DECR. TIT. XLII. Cap. 3.
- XXXVI. Nescientes, Quis pertineat ad Prædestinationum numerum, Quis non pertineat, sic affici debemus Caritatis affectu, ut omnes velimus Salvos fieri. CAUSA XXIV. QUÆST. III. Cap. 17. Corripiantur.
- XXXVII. Plus est Deo, quam Homini deferendum. De Sent. Excom. Cap. Relatum est. §. Quocirca LIB. V. DECR. TIT. XXXIX. Cap. 37.
- XXXVIII. Qui nulla ex rebus suis Pauperibus CHRISTI distribuunt, Paterni Judicis voce in futuro condemnabuntur. CAUSA XII. QUÆST. II. Cap. 39. Etsi. *init.*
- XXXIX. Eleemosyna Redemptoris nostri oculis illa placet, quæ non ex illicitis rebus & iniquitate congeritur, sed quæ de rebus concessis & bene acquisitis impenditur. CAUSA XIV. QUÆST. V. Cap. 7. Eleemosyna.
- XL. Creatura non habet, quid pro meritis respondeat Creatori. De Celebratione Missarum Cap. Cùm Creatura. *init.* LIB. III. DECR. TIT. XLI. Cap. 11.
- XLI. Non debet Spirituali Operi etiam Regalis præ-

ferri Præceptio, cum Primum in Ecclesiâ sit Mandatum, *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex totâ animâ tuâ, & ex totâ virtute tuâ*; undè non debet Præcepto Domini Persona cujuscumque Homini anteponi, neque debet terrenæ conditionis Actio vel Persona terrere, quos Christus spe Crucis armavit. CONCIL. TURON. II. an. 567. *Vide ubi, de scandalo.*

XLII. In Officiis Caritatis primo loco illis tenemur obnoxii, à quibus beneficium nos cognoscimus recepisse. *De Testamentis. Cap. cum in. init. LIB. III. DECR. TIT. XXVI. Cap. 7.*

XLIII. Hoc & de Filiis atque Parentibus, hoc de Fratribus & Sororibus intelligitur, propter Christum omnes esse dimittendos, cum proponitur ista conditio, ut Christum dimittat, si illos secum habere desiderat: hoc igitur & de domo atque agris & hoc de iis rebus, quæ Jure pecuniario possidentur, accipiendum est. CAUSA XXVIII. QUÆST. I. Cap. 7. *Si Infidelis. med.*

XLIV. Non putemus in verbis Scripturarum esse Evangelium; sed in sensu: non in superficie; sed in medullâ: non in sermonum foliis; sed in radice rationis. CAUSA I. QUÆST. I. Cap. 64. *Marcion. fin.*

XLV. Verba rebus, non res verbis deservire debent; præfertur enim intentio verbis.

XLVI. Caritas ex Præceptis Divinis corde est exhibenda. CAUSA XI. QUÆST. I. Cap. 25. *Si qui Clericorum.* Quæ supra Sacras admittuntur Scripturas, autoritate & districtione Pontificali sunt reprimenda. *ibid.* CAUSA XI. QUÆST. I. Cap. 25. *Si qui Clericorum. fin.*

XLVII. Quisquis præceptis non obtemperat, Reus est & Debitor pœnæ CAUSA XIV. QUÆST. I. Cap. 3. *init.*

XLVIII. Præcepto Domini non obedire peccatum est. *ibid.*

XLIX. Consilio si uti nolueris, minus Boni adipisceris, non Mali aliquod perpetrabis. *ibid.* Quod præcipitur; imperatur: quod imperatur, necesse est fieri, si non fiat, pœnam habet. *ibid.* Ubi Consilium datur, Offerentis arbitrium est, ubi Præceptum, necessitas est Servientis.

L. Non tanto pondere prohibendi sunt Homines facere licita; quamvis non expedit, quanto pondere prohibenda illicita. CAUSA XXVIII. QUÆST. I. Cap. 9. *S. 5.*

LI. Aliud est Domini jubentis Imperium, aliud Confervi secundum Misericordiam Caritatis, quæ illi à Domino est inspirata atque donata, Fidele Consilium. CAUSA XXVIII. QUÆST. I. Cap. 9. *S. 2. init.*

LII. Aliud ibi facere non licet; hic autem licet. *ibid.* ipsum licitum partim quidem expedit, partim verò non expedit. *ibid.*

LIII. Aliud est præcipere; aliud permittere: quod enim præcipimus; aliud permittere: quod verò permittimus; nolentes præcipimus: quia malas hominum voluntates ad plenum prohibere non possumus. CAUS. XXXI. QUÆST. I. Cap. 9. *fin. junctâ Correctione Romanâ.*

LIV. Expedit tunc, quando non solum per justitiam, quæ coram Domino est, permittitur; sed etiam Homini nullum ex hoc impedimentum Salutis infertur. *&c. ibid.* Tunc non expedit id, quod licitum est, quando permittitur quidem, sed usus ipsius potestatis aliis affert impedimentum Salutis, sicut est discessio Fidelis Conjugis ab Infideli. *ibid.*

LV. Dicimus, melius esse, quod licet & expedit, quam quod licet & non expedit. *ibid.* *S. 4. fin.*

TITULUS IX.

REGULÆ.

Circâ Constitutiones ex Juris Textibus quoad sensum desumptæ cum ipsarum & præcedentium Decisionum explicatione.

Et si de Constitutionibus locuti fuerimus, dum Jus Canonicum cum Jure Civili contulimus, dum de Conciliis & de Canonibus egimus; de illis tamen nonnulla hic discutimus: tum, ut quæ omisa sunt suppleantur, tum, ut quæ obscure dicta sunt, explicentur. Examinabimus. 1. Quid sit Constitutio juxta totam latitudinem suam sumpta. 2. An & in quo à Canone differat. 3. An & in quibus à Statuto distinguatur, & cum illo conveniat. 4. In quibus casibus liget, in quibus non. 5. Quando mutanda, quando non. 6. An omnes sibi Subditos æqualiter liget. 7. In quo conveniat & differat cum aliis Legibus, Æterna, Naturali, Divina Positiva, Inspiratione Divina & cum Conciliis.

§. I.

Quid sit Constitutio juxta totam suam latitudinem considerata.

REGULÆ.

Constitutio, quoquo modo sumatur non est, aliud quam Scripta Lex, vel Universalis, vel Particularis.

RATIO: Vel fit à Supremam habente Potestate, & tunc Universalis Lex est; vel ab alio, & tunc Lex est Particularis; sed diversa pro Condentis diversitate: si enim à Corpore, vel à Capitulo condatur, non ad alios ejus vis extenditur, quam ad eos, qui ad Corpus modo aliquo pertinent, id est, vel ut Domini, vel ut Subditi: si verò ab Episcopo, magis extenditur, nimirum ad Diocesim totam, quæ plura hujusmodi Corpora compluresque alios Subditos continet: si verò à Concilio Provinciali, adeo latè extenditur ac istud Concilium, nempe ad totam Provinciam, quæ plures Dioceses comprehendit. Quod de Concilio Provinciali legeris, ad Concilia Primatialia, Nationalia extendere licet.

In *Tit. de Constit.* apud GREGORIUM IX. sumitur Constitutio C. 1. 2. 3. 4. pro qualicumque Ecclesiæ Lege Particulari, factâ vel à communi Civium Cœtu, vel à Canonicorum Capitulo, & C. ult. pro Lege Universalis. Apud BONIFACIUM verò VIII. sumitur pro Lege Universalis. C. 1. & pro Particulari C. 2. 3. restringitur Constitutionis nomen ad Legem Scriptam. DIST. XI C. 8. Leges Particulares vocantur Constitutiones.

§. II.

An Constitutio à Canone differat, & in quo.

REGULÆ.

Constitutio à Canone differt, sed non nisi in frequentibus.

1. Omnis Canon, dici potest Constitutio, quia omni in Canone credendum agendum-ve aliquid statuitur, sed Constitutio omnis dici non potest Canon, quia Canon sumitur tantum pro Lege Ecclesiastica, Constitutio verò significat quamcumque Legem. D. 3. *Sect. 1.*

2. Sunt quædam Constitutiones, quæ fiunt in privatam Constituentium utilitatem, ut quæ fiunt à Capitulo in privatam Canonicorum commodum: Canones autem non fiunt nisi in publicam Ecclesiæ utilitatem. C. 89. *de Const.*

§. III.